

ТМФВ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ **05 (55)/2009**

Виходить 12 разів на рік. Заснований у 2000 році

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 6255 від 21.06.2002 р.
Засновник і видавець — ТОВ «ОВС»
Передплатний індекс 74667
ISSN 1993—7989

Головний редактор

Худолій О.М., кандидат педагогічних
наук, доцент

Редакційна колегія:

Бізін В.П., д-р пед. наук, професор
Єрмаков С.С., д-р пед. наук, професор
Камаєв О.І., д-р пед. наук, професор
Шиян Б.М., д-р пед. наук, професор
Куц О.С., д-р пед. наук, професор
Золотухіна С.Т., д-р пед. наук, професор
Дмитренко Т.О., д-р пед. наук, професор
Микитюк О.М., д-р пед. наук, професор
Мірошніченко В.І., канд. пед. наук,
доцент

Іващенко О.В., канд. пед. наук, доцент
(відповідальний секретар)
Коректор Бланк Є.Б.

Адреса редакції:
Україна, 61174 Харків, а/с 8692.
Тел.: (057) 756-73-38
e-mail: tmfv@tmfv.com.ua
http://www.tmfv.com.ua

Статті, опубліковані в журналі,
зараховуються як фахові відповідно
до постанови президії ВАК України від
14 листопада 2001 р. № 3-05/9.

*Бюлетень ВАК України. —
№ 6. — 2001. — С. 16.*

Підписано до друку 25.05.2009.
Формат 60×84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура
Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 6,989.
Обл.-вид. арк. 7,25. Вид. № 05-2009.
Зам. № 57. Тираж 300 прим. Ціна договірна.
ТОВ «ОВС» Україна, 61003 Харків,
пл. Конституції, 18, к. 11.
Свідоцтво Держкомінформу України
Серія ДК № 331 від 08.02.2001 р.
Друкарня ПП «ДІСА ПЛЮС».
61000, м. Харків, вул. 23 Серпня, 31-А, 44

© «ОВС» ТОВ, оформлення, 2009
© «Теорія та методика фізичного виховання»,
2009

ЗМІСТ

Вацеба Оксана, Мурашко Петро. З досвіду діяльності Заслуженого
вчителя України Ярослава Степановича Дикого (з нагоди 60-ти річчя
від дня народження) 3

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА 10

Герасименко С.Ю. Вплив занять аеробікою на показники
психофункціонального та психофізіологічного стану студенток ВНЗ 10

Скалій Тетяна. Техніко-тактична підготовка гандболістів групи
ПСМ в умовах ВНЗ 13

Титаренко Алла. Методика розвитку силових здібностей хлопчиків
молодшого шкільного віку 16

«ВЧИТЕЛЬ» — ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ 19

Гогін О.В., Гогіна Т.І. Розвиток силових здібностей на уроках легкої
атлетики в школі 19

Шалар О. Відповідальне ставлення до здоров'я як провідна цінність
фізичного виховання 26

Черненко С. О. Особливості фізичного розвитку хлопчиків
6—10 років 32

ОСНОВИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ 35

Линець М.М., Панарін Б.Г., Власов А.П. Застосування спортивних
тренажерів для змагань у режимі реального часу 35

Лопатєв А.О., Дзюбачик М.І., Смільнянин С.М. Особливості
моделювання системи «стрілець – зброя – мішень» 37

Ажитто О.Ю., Серєда І.В., Дорофєєва Т.І. Інформативність критеріїв
спеціальної підготовленості кваліфікованих лижників-гонщиків 43

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ 46

Амжад Хамдони. Исследование влияния предоперационной
реабилитации на результаты лечения поврежденных диспластически
измененного коленного сустава 46

Contents

Vatseba Oksana, Murashko Peter. From experience of activity of the Deserved teacher of Ukraine Yaroslava Stepanovicha Dikogo (to 60-ti letiyu from birthday)	3
ATHLETIC EDUCATION	10
Gerasymenko S.Y. Influence of employments an aerobics on the indexes of psikhofunkcional'nogo and psikhofiziologicheskogo state of students.....	10
Skaliy T. Tekhniko-tactical preparation of handballers of group of PSM in the conditions of Institute of higher	13
Titarenko A. Metod development of power capabilities of boys of junior school age	16
«TEACHER» — MAGAZINE IN MAGAZINE	19
Gogin O.V., Gogina T.I. Development of power capabilities on the lessons of track-and-field at school	19
Shalar O.G. Responsible attitude to the health as the main thing of the physical training	26
Chernenko S. O. Physical development of boys 6–10 years.....	32
BASES OF THE SPORTING TRAINING	35
Lynets M. M., Panarin B. G., Vlasov A. P. Application of training apparatus for competitions in real-time mode	35
Lopatiev A.O., Dziubachyk M.I., Smilnianyn A.M. The especially of modelling of the «marksman-arms-target» system.....	37
Agippo A.YU., Sereda I.V., Dorofeeva T.I. Informing of criteria of the special preparedness of skilled skiers-racing drivers.....	43
PHYSICAL REHABILITATION	46
Amgad Hamdoni. Research of influencing of predoperatsionnoy rehabilitation on the results of medical treatment of damages of the displastik changed knee-joint.....	46

ВІДПОВІДАЛЬНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я ЯК ПРОВІДНА ЦІННІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Шалар О. Херсонський державний університет

Анотація. У статті розкривається проблема відповідальності до здоров'я школярів. Проведений аналіз анкетування вчителів фізичної культури щодо рівня професійної майстерності та відношення до складових здорового способу життя, доводить існування цієї проблеми.

Ключові слова: відповідальність, здоров'я, фізична культура, здоров'язбереження, здоров'яформування.

Вступ. Життя людини — це головна цінність сучасного суспільства, якість та довготривалість якого залежить від повноцінного здоров'я а саме фізичного, психічного, соціального та духовного благополуччя.

Збереження та зміцнення здоров'я школярів має стати головною метою процесу фізичного виховання сучасної школи. Трагічні жовтневі (2008 року) смертельні випадки, що сталися на уроках фізичної культури на Тернопільщині, у Запоріжжі, Луцьку та у жовтні 2007 року у м. Херсоні, вкотре довели занедбаність системи охорони та збереження здоров'я дітей в нашій країні. Хочеться сподіватися, що скоро буде детально проаналізована та доведена до суспільства об'єктивна оцінка цим подіям. Але вже зараз проглядається безвідповідальність посадових осіб щодо організації діагностики стану здоров'я підростаючого покоління. Тому виховання у школярів відповідальності за власне здоров'я має бути першочерговим та головним напрямком роботи всього педагогічного колективу сучасної школи, батьків, суспільства.

Аналіз публікацій. В.Франкл пише, що в проблемі сенсу життя вузловою є проблема відповідальності людини за своє життя [4]. Як показує практика, то дійсно, самовідповідальності за власне здоров'я і бракує нашим сучасним школярам. Відповідальність за себе, як вважає О.Єлісеєв, вимагає від особистості «мистецтво жити» [1, с.127]. І дійсно, оволодівши компонентами здорового способу життя, наші учні певною мірою беруть відповідальність на себе за свій стан здоров'я. Відповідальність, на думку О.Леонтьєва, є різновидом регуляції і у зрілої особистості «опосередкована ціннісними орієнтирами» [3, с.375]. На нашу думку, зрілою (в певній мірі) може стати молода людина за умови виховання в неї ціннісних орієнтирів щодо власного здоров'я. Тому освітньо-рефлекторна складова уроків фізичної культури в школі стає обов'язковою умовою всього навчально-виховного процесу. Саме

діяльність сучасних вчителів у цьому напрямку має прискорити розвиток свідомості і мислення учнів.

У фізичному вихованні шкіл США існують спеціальні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів, які певним чином є суттєвим фактором щодо розвитку відповідальності дітей та підлітків до власного здоров'я. Наприклад, стандартні вимоги з фізичної культури для учнів 7-х класів шкіл США наступні:

Стандарт 4. Учні демонструють знання концептів фізичного фітнесу, основ і стратегій для покращення здоров'я і виконання.

4.1. Розробити двотижневий план з індивідуального фізичного фітнесу, виокремлюючи підвідну (розминочку) і повільну діяльність.

4.2. Визначити різновиди фізичної діяльності, які можна виконувати, коли власна програма переривається через погодні умови, подорож або незначне тілесне поранення, що мають бути ефективними для покращення кожної зі складових загального фізичного розвитку.

4.3. Визначити шляхи підвищення фізичної активності за звичного режиму.

4.4. Визначити і використовувати на практиці основні принципи тренування з важкої атлетики (атлетизму), а також правила безпеки.

4.5. Описати роль фізичної активності і правильного харчування при контролі ваги, самооцінці і фізичному виконанні.

4.6. Пояснити різні шляхи покращення фізичного стану.

Стандарт 5. Учні демонструють і використовують на практиці знання психологічних і соціологічних концептів, принципів і стратегій, які використовуються під час навчання і виконання певних фізичних вправ і різновидів діяльності.

Самовідповідальність.

5.1. Виконувати офіційні накази, визнавати результат гри і показувати повагу до її учасників.

5.2. Організовувати і співпрацювати з групою для досягнення групових результатів.

5.3. Визначати і оцінювати складові фізичної активності і визначати власну відповідальність за

розвиток умінь, набування знань і досягнення гарного фізичного розвитку.

Соціальна взаємодія.

5.4. Визначати внесок членів групи чи команди і нагороджувати їх за виконання завдання чи цілі. Демонструвати визнання різних можливостей фізичного розвитку і індивідуальних уподобань, оскільки вони впливають на результати фізичної активності.

Групова динаміка.

5.5. Прийняти розподіл ролей членів команди під час групової фізичної діяльності.

4.4. Описати відповідальність і роль лідера у контексті ігрової фізичної діяльності.

4.5. Змодельювати підтримку окремої особистості будь-яких здібностей і заохочувати інших до цього.

Вчителі фізкультури США узгоджують свої плани уроків згідно цих стандартів, які обумовлені законом (положенням) про оцінювання.

До речі, наша нова програма 12-річної школи з фізичної культури (5—12 класи) є найбільш гуманною тому, що при оцінюванні за 12-бальною системою за нормативним показником визначають рівень навчальних досягнень, а потім за технічними показниками виконання рухової дії та теоретичними знаннями виставляють остаточний бал [6]. Але для наших вчителів ще більш корисним додатком до організації навчально-виховного процесу за принципом педагогіки співробітництва, теж можуть бути детально розроблені національні стандарти з фізичної культури.

Фахівці, аналізуючи творчість В.Сухомлинського відмічають, що у вихованні свободи і відповідальності видатний педагог наполягав покладатися на розвиток у особистості школяра її внутрішнього світу, на почуття обов'язку [5]. З малечку, щоденне виконання обов'язкових гігієнічних заходів, загартовуючих процедур, систематичних занять фізичною культурою та спортом із обов'язкових вимог переростають у звичку для кожного учня. Здатність добровільно виконувати ці вимоги, може стати підґрунтям до потреби морального, фізичного та духовного самовдосконалення учнів. Сформувати цю потребу у школярів здатен вчитель із певним творчим потенціалом, а саме здібністю до саморозвитку, створенню нового, рішучості і відповідальності за життя і здоров'я своїх вихованців.

Робота виконана у відповідності до плану НДР Херсонського державного університету.

Метою дослідження є аналіз здоров'язбереження учнів через вивчення відношення і розуміння вчителями фізичної культури цієї проблеми.

Під час дослідження були застосовані наступні **методи**: аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, анкетування, математична обробка результатів дослідження.

У дослідженні приймали участь вчителі фізичної культури, які проходили підвищення кваліфікації у м. Херсоні та м. Миколаєві в період 2006—2008 років.

Результати дослідження. У період з листопада 2006 р. і по березень 2007 року було проведено анонімне анкетування вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів Миколаївської та Херсонської областей, що проходили курсову перепідготовку у відповідних навчальних закладах м. Миколаєва (МОІППО) та м. Херсона (РІПО). В опитуванні брали участь 117 вчителів (59 — миколаївських, 58 — херсонських). Умовно всі вчителі були умовно поділені на 3 групи у відповідності зі стажем роботи в школі: 1 група — вчителі зі стажем до 5 років, 2 група — 5—15 років, 3 група — 16 і більше років. Анкетування проводилося за методикою Є.Ільїна [2] і включало самооцінку утруднень вчителів фізичної культури за різними компонентами їх педагогічної діяльності (конструктивної, організаційної, комунікативної тощо). Сутність завдання — оцінка вчителем різних аспектів власної професійної діяльності за 3-ма рівнями утруднень (велике, середнє, незначне). Друге анкетування було присвячено визначенню задоволеності вчителів фізичної культури своєю педагогічною діяльністю. За результатами анкетування був проведений ретельний аналіз.

Херсонські молоді вчителі (зі стажем до 5 років) відчувають утруднення тільки в річному плануванні навчальної роботи (28,6% — середнє, 14,1% — незначне), в той час як їх миколаївські колеги відчувають середній рівень труднощів у складанні річних планів (20%), піврічних (40%) та поурочних (60%). В ХДУ на факультеті фізичного виховання та спорту формування конструктивних вмінь у студентів підпорядковано певним етапам. На початковому етапі, студентам 3-х курсів надається більш детально розроблена доцентом І.Маляренко структура план-конспекту уроку, де графа навантаження поділяється на дві: 1) навантаження за часом і 2) навантаження за кількістю виконання вправ (об'ємом). В подальшому, студентам 4-х та 5-х курсів під час виробничої практики, набагато легше розподіляти навчальне навантаження на уроці, використовуючи удосконалену структуру уроку. Молоді херсонські вчителі відчувають лише незначні утруднення (28,6%) при проведенні основної частини уроку в той час, як їх миколаївські колеги — 80% і 20% — при проведенні заключної частини уроку.

Різних видів утруднень відчувають молоді вчителі (стаж до 5 років) в підтримці дисципліни на уроці, в забезпеченні високої щільності та передбаченні конфліктних ситуацій на уроці і їх попередженні (біля 60%). Але в аналізі проведеного уроку незначні утруднення виникають у 60% миколаївсь-

ких вчителів, в той час, як у херсонських — 14,3%. Це можна пояснити тим, що кафедрою спортивних ігор ХДУ розроблена і активно впроваджується схема аналізу уроку, за якою студенти працюють, починаючи із 2-го семестру. Як показали опитування, всім молодим вчителям (71,5% — херсонським і 100% — миколаївським), дуже важливо вдається організація самостійної роботи учнів на уроці. Тому актуальним вважається введення у навчальний план вузу зі спеціальності «Фізична культура» спецкурсу «Педагогічне керівництво самостійними заняттями школярів фізичною культурою». Доречі, за цією тематикою у Херсонському регіональному інституті післядипломної освіти (РІПО) та Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (МОІППО) успішно проводиться «майстер-клас» та цикл лекцій відповідно, для вчителів фізичної культури на курсах підвищення кваліфікації.

Відчувають незначні утруднення (до 80%) молоді вчителі в проведенні виховної роботи, в активізації розумової діяльності та у здійсненні наміченого плану. На це варто звернути увагу викладачам приватних методик, а саме збагатити свої дисципліни цікавими, незвичними, корисними вправами, проблемними ситуаціями та ін. Залучати до цього необхідно студентів всіх курсів, викликаючи інтерес і активність.

У використанні в своїй роботі методів навчання (слова, наочного, ігрового, змагального) у молодих вчителів утруднень майже немає, за виключенням незначних утруднень (до 80%) у миколаївських вчителів при використанні роздільного методу навчання. Це пов'язано, на нашу думку, із середнім рівнем утруднень (60%) у цих вчителів в підборі вправ відповідно віку і підготовленості школярів.

Важкувато молодим вчителям дається організація роботи фізкультурного активу та спортивних секцій в школі. Тут незначні утруднення відчують до 60% молодих вчителів. Це можна пояснити відсутністю належного фінансування державою позакласної фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. Браком належної практики в цих видах роботи можна пояснити і різні види утруднень (до 80%), які виникають у молодих вчителів у веденні документації. У спілкуванні з батьками утруднення виникають у 60% миколаївських вчителів. Але у відношеннях з учнями незначні труднощі виникають у херсонських вчителів з дівчатами (28,6%) і з підлітками (14,3%), а у миколаївських — з учнями старших класів (40%), дівчатами і «важкими» учнями (20%).

Різні види утруднень виникають у молодих вчителів у встановленні контактів з шефами (спонсорами) — до 60%, та встановленні контактів із класними керівниками щодо проведення спільних заходів

з фізичної культури (до 40%). Є надія, що набутий певний досвід в професійній діяльності з часом усуне ці утруднення у вчителів фізичної культури.

Вчителів зі стажем роботи від 5 до 15 років майже не відчують великих утруднень в педагогічній діяльності, за виключенням встановлення контактів із шефами: 44,4% — миколаївські вчителі і 23,1% — херсонські. Середній рівень утруднень спостерігався в річному плануванні навчальної роботи (44% — миколаївські, 15,4% — херсонські); в забезпеченні високої щільності уроку та організації самостійної роботи учнів (30,3% — миколаївські, 23,1% — херсонські). В організації роботи фізкультурного активу та у веденні документації середні утруднення відчують тільки миколаївські вчителі фізичної культури: 44,4% та 66,7% відповідно. Незначні утруднення ця група вчителів (стаж 5—15 років) відчують у здійсненні наміченого плану (44,4% — миколаївські); в підтримці дисципліни на уроці та в роботі з батьками (30,3% — херсонські).

Досвідчені вчителі фізичної культури (із стажем 16 і більше років) відчують незначні утруднення у веденні документації (44,4% — херсонські і 33,3% — миколаївські), в активізації розумової діяльності учнів та в роботі з батьками — 33,3% херсонських вчителів. Отже, незважаючи на досвід, наявність комунікативних вмінь не втрачають своєї актуальності протягом всієї педагогічної діяльності вчителя фізичної культури.

Щодо визначення рівня задоволеності вчителів фізичної культури своєю педагогічною діяльністю, то, наприклад вибором своєї професії задоволені майже всі категорії вчителів Херсонщини і середня категорія вчителів (стаж роботи 5—15 років) Миколаївщини. А третина молодих (до 5 років) і вчителів-ветеранів (16 років і більше) миколаївських вчителів розчаровані обраною професією.

Лише половина всіх опитуваних вчителів відмічають позитивне відношення до свого предмету у учнів. Від 30% до 40% таке ставлення відмічається у адміністрації школи та педагогічного колективу. А от негативне відношення батьків до уроків фізичної культури відмічають майже дві третини молодих херсонських та середня категорія миколаївських вчителів.

До чинників, які не задовольняють всіх вчителів, відносяться велика витрата часу на оформлення документації (так вважають 92,3% молодих миколаївських вчителів та 91,7% їх більш досвідчених колег із стажем роботи 5-15 років) та занедбана матеріальна база (на це скаржаться 91,7% молодих херсонських вчителів).

Методична та практична сторона професійної підготовки — найбільш задовольняють вчителів фізичної культури на відмінну від теоретичної, якою досконало володіють тільки 15%—18%.

Результатами своєї праці, а саме фізичним розвитком своїх учнів задоволені 66,7% молодих херсонських і стільки ж миколаївських вчителів із стажем роботи 5—15 років. Спортивні досягнення школи задовольняють половину опитуваних вчителів. Зниження захворюваності учнів задоволено від 15% до 30% вчителів різних категорій.

Місце роботи, а саме психологічний клімат у педагогічному колективі задовольняє більше половини вчителів. А от заробітна платня не задовольняє майже нікого, і особливо невдоволені вчителі із стажем роботи 5—15 років (як миколаївські, так і херсонські).

Протягом 2007—2008 навчального року досліджувалась самооцінка рівня професійної майстерності вчителів фізичної культури Миколаївської (73 особи) та Херсонської (42 особи) областей (під час підвищення кваліфікації). Згідно аналізу анкетних даних були отримані наступні результати.

У вчителів зі стажем роботи до 5 років бракує зібраності, діловитості та почуття власної гідності у розмові з начальством (80%). Всім їм подобається професія вчителя та намагання передавати свої знання і уміння дітям. Але ґрунтовні знання методів навчання і виховання та опір на меж предметні зв'язки при поясненні навчального матеріалу притаманні 40% молодим вчителям. У спілкуванні з дітьми всі вони проявляють педагогічний такт та вміють розуміти душевний стан учнів, але тільки 40% вміють будувати обстановку ділового спілкування. Не бажають складати докладний план-конспект уроку та не планують перевірку виконання домашніх завдань із свого предмету 60% вчителів. Стосовно управління поведінкою і діяльністю учнів, то молоді вчителі вміють вибирати правильне положення у спортивній залі або на майданчику, що забезпечує добру видимість учнів, вміють робити вказівки по ходу виконання завдання. Але тільки 20% із них вміють мобілізувати учнів на подолання труднощів і зовсім байдужі до фіксації і графічного оформлення змін у розвитку учнів. Також вміють дотепно і коректно пояснити вправу, правильно показати техніку вправ, що входять в шкільну програму, але тільки 20% можуть пов'язати нові для учнів повідомлення з тими знаннями, що у них є. І стільки ж молодих вчителів володіють методикою виправлення помилок. Під керівництвом цих вчителів тільки 30% учнів володіють навичками самоконтролю і самооцінки, але майже всі учні проявляють активність у суспільно-фізкультурних справах.

Вчителям зі стажем роботи від 5 до 15 років бракує скромності (так вважають 63,5%) та принциповості (53,8%). Не завжди вони витримані у конфліктних ситуаціях (53,8%), є сміливі (53,8%), не рішучі (55,8%). Логічне міркування та критичне мислення притаманне 71,2%, але доброю пам'яттю на прізвища і дати володіють тільки 25% цих вчителів.

З'являються певні проблеми із фізичною підготовкою у вчителів зі стажем від 5 до 15 років. Тільки 59,6% цих вчителів слідкують за своїм фізичним станом і тому тільки 36,5% із них здатні виконати розрядні нормативи, а достатньою силою володіють 26,9%, витривалістю — 53,8%, гнучкістю — 36,5%. У деяких із цих вчителів з'являється розчарування у обраній професії: 42,3% — не подобається працювати в школі, а 48,1% — згодні перейти на іншу роботу. Є байдужі до оволодіння загальною ерудицією (ознайомлення з класичною і сучасною літературою, відвідування музеїв, художніх виставок, театрів тощо) — 67,3%. Тільки 57,7% цих вчителів читають спеціальну методичну і наукову літературу з фізичного виховання та конспектують те, що прочитали та впровадили у своїй роботі. Прагнення до експериментальної роботи виявлено у 30,8% цих вчителів, але слідкують за динамікою фізичного розвитку своїх учнів — 67,3%.

У вчителів зі стажем від 5 до 15 років майже немає проблем із спілкуванням з учнями, але великим словарним запасом володіють 50%, доброю дикцією — 40,4%, правильно використовують спеціальну термінологію — 61,5%. Набутий досвід дозволяє цим вчителям вміло планувати та проводити уроки. Але планують перевірку домашніх завдань тільки 40,4%, активізувати розумову діяльність учнів на уроці — 34,6%, фіксувати і оформлювати графічно зміни у розвитку учнів — 13,4%, залучати учнів до пошукової діяльності та будувати проблемні ситуації — 21,2% вчителів. Прояв дидактичних аспектів ця група вчителів оцінює у себе досить високо, але супроводжуюче пояснення вправ з використанням показу та технічних засобів (схем, таблиць, відеофільмів) використовують тільки 21,2% вчителів. Майже зовсім не використовують ці вчителі в роботі із школярами картки-завдання для самоконтролю (це роблять тільки 13,5%). Під їх керівництвом мріють обрати професію вчителя лише 15,4% учнів-випускників, рада фізкультури працює у 30,8%, матеріально-технічною базою переймаються 42,3% учнів.

Вчителі-ветерани зі стажем роботи більше 16 років не завжди витримані у конфліктних ситуаціях (48,3%), їм бракує доброї пам'яті на прізвища і дати (70,7%). І хоча більшість із них слідкує за своїм фізичним станом (70,7%), але достатньою силою володіють 34,5%, гнучкістю — 39,6%. Постійно покращують загальну ерудицію 24,1%, прагнуть до експериментальної роботи збереглося у 20,6% вчителів-ветеранів. Якщо у вмінні спілкуватися з учнями та у культурі мови у цієї категорії вчителів проблем не має, то докладний план-конспект уроку складають 29,3%, а фіксують і оформлюють графічно зміни у розвитку учнів лише 18,9% вчителів. Маючи певний досвід роботи майже всі вчителі-

ветерани відрізняють, де учням потрібна допомога, а де необхідна страховка, але тільки 37,9% із них надають у якості допомоги своїм учням картки-завдання для самоконтролю. Звідси тільки 39,6% учнів володіють навичками самоконтролю та самооцінки, взаємоконтролем та самооцінкою.

Враховуючи важливість здоров'я та здорового способу життя сучасних учнів, було розпочато вивчення відношення до цього вчителів фізичної культури (з вересня 2008 року). У опитуванні прийняли участь поки що 32 вчителі із яких більшість (22 особи) склали досвідчені вчителі із стажем роботи більш ніж 16 років. Спочатку вчителям було запропоновано оцінити власне здоров'я. Нажаль, вчителі фізичної культури відчувають тут певні вади. Так, якщо головний біль не турбує вчителів зі стажем роботи від 5 до 15 років, то більш ніж у 50% молодих та вчителів-ветеранів — це вже стає проблемою. Майже всі вчителі періодично втрачають сон (66,7% молоді вчителі, 85,7% — вчителі зі стажем роботи 5—15 років і 68,2% — вчителі-ветерани. Запаморочення (що досить дивно!) відчуває середня категорія вчителів (42,9%), біль у серці (42,9%) тому і тримають у своїй домашній аптечці валідол, нітроглицерин та серцеві каплі (57,1%). Також ця категорія вчителів (57,1%) більш чутлива до перемін погоди (серед вчителів-ветеранів таких 36,4%) та відмічається погіршення зору і слуху (85,7%). Відмічено, що 72,7% вчителів-ветеранів легко прокидаються від любого шуму, також їх хвилює біль у суглобах (59,1%), в області попереку (63,2%), в різних областях тіла (40,9%). Половина цих вчителів у лікувальних цілях застосовує мінеральну воду. У підсумку задовільним стан свого здоров'я вважають 85,7% вчителів зі стажем 5—15 років і 77,3% — вчителі-ветерани.

Стосовно професійного погляду вчителів фізичної культури на розуміння, що таке здоров'я та здоровий спосіб життя, більш освіченими виявилися всі опитувані вчителі із стажем роботи 5—15 років. Серед вчителів-ветеранів правильно дають визначення 54,6%, незначно помиляються 13,6%, не вірно визначають — 31,8%.

Щодо визначення факторів від яких залежить здоров'я людини, то і тут кращими виявилися представники середньої групи вчителів. Серед них правильно показали відсоткове відношення залежності здоров'я від генетичних чинників, стану навколишнього середовища, медичного забезпечення, умов та способів життя людей — 42,9%, на відміну від молодих вчителів (30%) та вчителів-ветеранів (13,6%).

Цікавою виявилася думка вчителів щодо визначення шляхів до здоров'язбереження учнів. Молоді та вчителі зі стажем роботи 5—15 років вважають недоцільним проведення уроків із переважною

спрямованістю на навчання дітей керувати своїм тілом. Також молоді вчителі не бачать користі і від уроків з достатньою моторною щільністю та в поєднанні із позакласними та позашкільними фізкультурно-спортивними заходами. Водночас вчителі-ветерани навпаки вважають їх корисними (72,7% і 81,8% — відповідно). І їх можна зрозуміти тому, що працюючи в ті часи, коли на проведення позакласної роботи виділялася посадова ставка організатора цієї роботи і низка вимог щодо ефективності її проведення, і, як наслідок, відповідна добра фізична підготовленість учнів, які активно залучалися до цієї роботи. Вчителі із стажем роботи 5—15 років зовсім не бачать користі від уроків фізичної культури «спортизованого» напрямку (на кшталт спортивної секції із обраного виду спорту) та від активного впровадження і контролю за регулярним виконанням учнями домашніх завдань з фізичної культури. Але так не вважають третина молодих вчителів, а також 22,7% та 50% відповідно — вчителів-ветеранів. Єдине в чому впевнені всі категорії вчителів щодо здоров'яформування учнів, то це активне залучення до цього процесу вчителів інших спеціальностей, батьків за принципом «батьки, вчителі — партнери» та за гармонійне поєднання при проведенні уроків з фізичної культури знань, умінь та навичок.

Нажаль, уроки фізичної культури в нашій країні поки що залишаються основною і єдиною формою фізичного виховання в школі, але структуру і зміст цих уроків треба нарешті підпорядкувати до здоров'язбереження учнів. Це може зробити вчитель з високою громадянською, гуманістичною спрямованістю, розуміючи, що тільки у відвертій співпраці із батьками, лікарями, вчителями інших спеціальностей можна не тільки зберегти здоров'я, але й сформувати відповідальне ставлення до цього учнів.

Висновки

1. Відповідальність учнів до власного здоров'я, як різновид регуляції особистості, варто виховувати через широке застосування освітньо-рефлекторної складової під час проведення як уроків фізичної культури так і позакласних фізкультурно-спортивних заходів.

2. Необхідно розпочати роботу щодо розробки нових стандартних вимог до фізичної культури учнів з урахуванням динаміки самостійних занять та відповідальності за розвиток умінь, набуття знань і досягнення досконалого фізичного здоров'я.

3. Діагностика самооцінки рівня професійної майстерності вчителів фізичної культури дає

підстави до складання більш конкретної теоретико-методичної допомоги певної категорії вчителів з боку методистів та викладачів системи післядипломної педагогічної освіти.

4. З метою покращення професійної компетентності вчителів фізичної культури в системі їх професійної перепідготовки треба ввести спецкурси, «майстер-класи» тощо, де у змісті передбачити не тільки лекції, а й семінарські, практичні, залікові заняття.

5. Має існувати певний зв'язок між вузом і сучасною школою за схемою «вуз — школа — наука». Тобто організація плідної співпраці між викладачами вузу, що пропонують сучасні програми, посібники та методичні розробки — із вчителями фізичної культури (викладачами коледжів), що впроваджують в практику ці новації з подальшим аналізом, узагальненням, презентацією та обговоренням отриманих результатів роботи на науково-практичних конференціях, семінарах тощо.

6. З метою здоров'язбереження сучасних школярів встановити так званий «мораторій» на тестування фізичної підготовленості до кінця навчального року і розпочати поглиблений медичний огляд всіх учнів країни. А оцінювати учнів за технічними показниками виконання рухової дії; ретельне відвідування уроків фізичної культури та позакласних

фізкультурно-спортивних заходів; самостійного виконання найпростіших рухових дій, загартовуючих і гігієнічних процедур; за показниками теоретичних знань основ фізичної культури.

Список літератури

1. *Елисеєв О.П.* Практикум по психологии личности. — 2-е изд. испр. и переаб. — СПб.: Питер, 2006. — 517 с.
2. *Ильин Е.П.* Психология физического воспитания: 2-е изд., испр. и доп. — СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2000. — 486 с.
3. *Психология личности в трудах отечественных психологов /Сост. и общая редакция Л.В.Кулешова.* — СПб.: Питер, 2001. — 480 с. — (Серия «Хрестоматия по психологии»).
4. *Психология личности в трудах зарубежных психологов /Сост. и общая редакция А.А.Реана.* — СПб.: Питер, 2000. — 320 с. — (Серия «Хрестоматия по психологии»).
5. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка.* — Випуск 5 (44) — Полтава, 2005. — Серія «Педагогічні науки». — 430 с.
6. *Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура» 5—12 класи.* — ЗАТ «Київська книжкова фабрика». — 272 с.

Надійшла до редакції 15.01.2009

Шалар О.Г. Ответственное отношение к здоровью как основная ценность физического воспитания.

В статье раскрывается проблема ответственности к здоровью школьников. Проведенный анализ анкетирования учителей физической культуры относительно уровня профессионального мастерства и отношение к составляющим здорового образа жизни, доказывает существование этой проблемы.

Ключевые слова: ответственность, здоровье, физическая культура, сохранение здоровья, формирование здоровья.

Shalar O.G. Responsible attitude to the health as the main thing of the physical training.

The problem of responsible to the scholars health is shorn in the article/ Analyses of physical training questioners that was made concerning professional level and attitude to the healthy way of this problem.

Key words: responsibility, health, physical culture, saving of the health, forming of the health.